

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ ТА БІОТЕХНОЛОГІЙ
ІМЕНІ С. З. ГЖИЦЬКОГО

Факультет громадського розвитку та здоров'я

Кафедра гігієни, санітарії та загальної ветеринарної профілактики
імені М. В. Демчука

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

для проведення лабораторних занять

зі студентами факультету громадського розвитку та здоров'я
спеціальності 212 – «Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза»
за освітньою програмою «Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза»

**«НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ НАЦІОНАЛЬНОГО ТА
МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ КОДЕКСУ ЗДОРОВ'Я
НАЗЕМНИХ ТВАРИН»**

Львів – 2023

Укладачі: Гутий Б. В., Двилюк І. В., Вус У. М., Магрело Н. В., Сус Г. В.

Нормативно-правові засади національного та міжнародно-правового регулювання кодексу здоров'я наземних тварин: методичні рекомендації для проведення лабораторних занять з дисципліни «Кодекс здоров'я наземних тварин» зі студентами факультету громадського розвитку та здоров'я спеціальності 212 – «Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза» за освітньою програмою «Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза» / Гутий Б. В., Двилюк І. В., Вус У. М., Магрело Н. В., Сус Г. В., – Львів, 2023 – 28 с.

У вказівках подані національні та міжнародні нормативно-правові документи та їх правозастосування у сфері кодексу здоров'я наземних тварин. Основні їх завдання в профілактиці захворювань тварин. Спостереження за станом здоров'я тварин. Процедури офіційного визнання статусу здоров'я тварин. Коротке визначення термінів і складові кодексу здоров'я наземних тварин.

Рецензенти:

Кушнір І. М. – д.вет.наук, с.н.с., завідувач лабораторії бактеріологічного контролю якості і безпечності ветпрепаратів ДНДКІ ветеринарних препаратів та кормових добавок;

Романович М. С. – к.вет.наук, доцент кафедри епізоотології ЛНУВМБ імені С.З. Гжицького.

Обговорено і схвалено на засіданні кафедри гігієни, санітарії та загальної ветеринарної профілактики імені М. В. Демчука, протокол № 11 від 11.04.2023 р.

1. ДІАГНОСТИКА ХВОРОБ ТВАРИН, СПОСТЕРЕЖЕННЯ ТА ПОВІДОМЛЕННЯ

РОЗДІЛ 1.1.

ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО ЗАХВОРЮВАННЯ ТА НАДАННЯ ЕПІДЕМІОЛОГІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Стаття 1.1.1.

Для цілей Наземного кодексу та відповідно до статей 5, 9 і 10 Органічного статуту Міжнародної організації охорони здоров'я тварин (*World Organization for Animal Health (WOAH), OIE Office International des Epizootie*) країни-члени визнають право штаб-квартири спілкуватися безпосередньо з ветеринарним органом своєї території.

Усі повідомлення та вся інформація, надіслані Міжнародній організації охорони здоров'я тварин Ветеринарному органу, вважаються надісланими до відповідної країни, а всі повідомлення та вся інформація, надіслана Міжнародній організації охорони здоров'я тварин Ветеринарним органом, вважаються надісланими відповідною країною.

Стаття 1.1.2.

1. Країни-члени надають іншим країнам-членам через Міжнародну організацію охорони здоров'я тварин будь-яку інформацію, необхідну для мінімізації розповсюдження важливих хвороб тварин та їх патогенних агентів, а також для сприяння досягненню кращого контролю за цими хворобами у всьому світі.

2. Щоб досягти цього, країни-члени повинні дотримуватися вимог щодо сповіщення, зазначених у статтях 1.1.3. та 1.1.4.

3. Для цілей цієї статті «подія» означає окремий спалах або групу епідеміологічно пов'язаних спалахів даної переліченої хвороби або нової хвороби, яка є предметом повідомлення. Подія є специфічною для патогенного агента та штаму, якщо це доречно, і включає всі пов'язані спалахи, про які повідомлялося з моменту початкового повідомлення до остаточного звіту. Повідомлення про подію включають сприйнятливі види, кількість і географічний розподіл постраждалих тварин та епідеміологічні одиниці.

4. Для сприяння чіткому та стислому обміну інформацією звіти повинні якомога ближче відповідати формату звіту про хвороби Міжнародної організації охорони здоров'я тварин.

5. Слід повідомляти про виявлення у тварини збудника зазначеної хвороби, навіть за відсутності клінічних ознак. Визнаючи, що наукові знання щодо взаємозв'язку між хворобами та їх патогенними агентами постійно розвиваються і що наявність патогенного агента не обов'язково означає наявність захворювання, Країни-члени забезпечують у своїх звітах, що вони відповідають пункту 1 вище.

6. На додаток до повідомлення про нові результати відповідно до статей 1.1.3. та 1.1.4. Країни-члени також надають інформацію про заходи, вжиті для запобігання поширенню захворювань. Інформація повинна включати заходи біозахисту та санітарні заходи, включаючи обмеження, що застосовуються до переміщення тварин, продуктів тваринного походження, біологічних продуктів та інших різноманітних об'єктів, які за своїм характером можуть спричинити передачу хвороб. У випадку захворювань, що передаються переносниками, також повинні бути визначені заходи, які вживаються проти таких переносників .

Стаття 1.1.3.

Ветеринарні органи під відповідальність Уповноваженого надсилають до штаб-квартири:

1. Відповідно до положень у розділах, присвячених конкретним захворюванням, повідомлення через Всесвітню інформаційну систему охорони здоров'я тварин (WAHIS) або факсом чи електронною поштою протягом 24 годин про будь-яку з наступних подій:

- а) перша поява перерахованої хвороби в країні, зоні чи компартменті;
- б) повторна поява ліквідованої хвороби в переліку в країні, зоні чи компартменті після остаточного звіту, який оголошує подію завершеною;
- в) перша поява нового штаму збудника переліченої хвороби в країні, зоні або компартменті;
- г) повторна поява ліквідованого штаму патогенного агента переліченої хвороби в країні, зоні чи компартменті після остаточного звіту, який оголошує подію завершеною;
- д) раптова та несподівана зміна в розповсюдженні або підвищенні захворюваності чи вірулентності, або захворюваності чи смертності, спричинені патогенним агентом переліченої хвороби, присутній у країні, зоні чи компартменті;
- е) виникнення переліченої хвороби у незвичайного виду хазяїна;

2. Щотижневі звіти після повідомлення згідно з пунктом 1 вище, щоб надати додаткову інформацію про розвиток події, яка виправдала повідомлення. Ці звіти мають тривати, доки не буде ліквідовано зазначену хворобу або ситуація не стане достатньо стабільною, щоб шестимісячне звітування згідно з пунктом 3 відповідало зобов'язанню країни-члена. Для кожної події, про яку повідомляється, слід надати остаточний звіт.

3. Шестимісячні звіти про відсутність або наявність та розвиток перелічених захворювань та інформацію, що має епідеміологічне значення для інших країн-членів;

4. Річні звіти щодо будь-якої іншої інформації, важливої для інших країн-членів.

Стаття 1.1.4.

Ветеринарні органи під відповідальність Уповноваженого надсилають до штаб-квартири:

1. Повідомлення через WANIS, факсом чи електронною поштою, коли в країні, зоні чи нове захворювання;
2. Періодичні звіти після повідомлення про нове захворювання:
  - а) протягом часу, необхідного для того, щоб мати впевненість, що: інфекцію або інвазію було ліквідовано або ситуація стабілізувалася;
  - б) поки не буде доступна достатня наукова інформація, щоб визначити, чи відповідає він критеріям для включення до списку Міжнародної організації охорони здоров'я тварин, як описано в розділі 1.2. Остаточний звіт після виконання пункту 2(а) або 2(б) вище.

Стаття 1.1.5.

1. Незважаючи на те, що країни-члени зобов'язані повідомляти лише про перелічені захворювання та нові захворювання, їм рекомендується надавати Міжнародній організації охорони здоров'я тварин іншу важливу інформацію про здоров'я тварин.
2. Штаб-квартира повідомляє електронною поштою або через інтерфейс WANIS до Ветеринарних органів усі отримані повідомлення, як зазначено в статтях 1.1.2. до 1.1.4. та іншу відповідну інформацію.

РОЗДІЛ 1.2.

КРИТЕРІЇ ВКЛЮЧЕННЯ ХВОРОБ, ІНФЕКЦІЙ ТА ІНВАЗІЙ ДО СПИСКУ МІЖНАРОДНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я ТВАРИН

Стаття 1.2.1.

Вступ

У цій статті описано критерії для включення хвороб, інфекцій та інвазій у главу 1.3.

Метою є підтримка країн-членів шляхом надання інформації, необхідної для вжиття відповідних заходів для запобігання транскордонному поширенню важливих хвороб тварин, включаючи зоонози. Це досягається шляхом прозорого, своєчасного та послідовного сповіщення.

Кожна хвороба зі списку зазвичай має відповідну главу, яка допомагає країнам-членам у гармонізації виявлення хвороб, профілактики та контролю та забезпечує стандарти безпечної міжнародної торгівлі тваринами та продуктами з них.

Вимоги до сповіщення детально описані в розділі 1.1.

Принципи та методи валідації діагностичних тестів описані в розділі 1.1.6. Наземного посібника.

Стаття 1.2.2.

Критерії для включення хвороби, інфекції чи інвазії до списку Міжнародної організації охорони здоров'я тварин наступні:

1. Доведено міжнародне розповсюдження патогенного агента (через живих тварин або їх продукти, вектори чи фоміти).
2. Принаймні одна країна продемонструвала відсутність або загрозу відсутності хвороби, інфекції чи інвазії в популяціях сприйнятливих тварин відповідно до положень статті 1.4.
3. Існують надійні засоби виявлення та діагностики, а також доступне точне визначення випадки та дозволити їх відрізнити від інших захворювань, інфекцій або інвазій.
4. Доведено природну передачу інфекції людині, а зараження людей супроводжується важкими наслідками.
5. Доведено, що хвороба має значний вплив на здоров'я домашніх тварин на рівні країни чи зони, враховуючи виникнення та тяжкість клінічних ознак, включаючи прямі втрати виробництва та смертність.
6. Хвороба виявилася або наукові докази вказують на те, що вона матиме значний вплив на здоров'я дикої природи, беручи до уваги виникнення та тяжкість клінічних ознак, включаючи прямі економічні втрати та смертність, а також будь-яку загрозу життєздатності популяція дикої природи.

РОЗДІЛ 1.3.

ХВОРОБИ, ІНФЕКЦІЇ ТА ІНВАЗІЇ, ЗАНЕСЕНІ ДО СПИСКУ МООЗТ

Хвороби, інфекції та інвазії в цій статті були оцінені відповідно до статті 1.2. і складають список хвороб наземних тварин Міжнародної організації охорони здоров'я тварин. У разі внесення змін до цього списку, прийнятих Всесвітньою асамблеєю делегатів ОІЕ, новий список набуває чинності 1 січня наступного року.

Стаття 1.3.1.

У категорію хвороб, інфекцій та інвазій багатьох видів включено наступне:

- Сибірська виразка
- Геморагічна лихоманка Кримське Конго
- Енцефаломієліт коней (східний)
- Серцева вода
- Інфекція *Trypanosoma brucei*, *Trypanosoma congolense*, *Trypanosoma simiae* та *Trypanosoma vivax*
- Зараження вірусом хвороби Ауескі
- Зараження вірусом катаральної хвороби
- Зараження *Brucella abortus*, *Brucella melitensis* і *Brucella suis*
- Інфекція *Echinococcus granulosus*
- Інфекція *Echinococcus multilocularis*
- Зараження вірусом епізоотичної геморагічної хвороби

- Зараження вірусом ящуру
- Інфекція *Mycobacterium tuberculosis complex*
- Зараження вірусом сказу
- Зараження вірусом лихоманки долини Ріфт
- Зараження вірусом чуми великої рогатої худоби
- Інфекція *Trichinella spp.*
- Японський енцефаліт
- Гвинтовик Нового Світу (*Cochliomyia hominivorax*)
- Хробак Старого Світу (*Chrysomya bezziana*)
- Паратуберкульоз
- Ку-лихоманка
- Сурра (*Trypanosoma evansi*)
- Туляремія
- Лихоманка Західного Нілу.

Стаття 1.3.2.

У категорію хвороб та інфекцій великої рогатої худоби входять:

- Анаплазмоз великої рогатої худоби
- Бабезіоз великої рогатої худоби
- Генітальний кампілобактеріоз великої рогатої худоби
- Губкоподібна енцефалопатія великої рогатої худоби
- Вірусна діарея великої рогатої худоби
- Ензоотичний лейкоз великої рогатої худоби
- Геморагічна септицемія
- Зараження вірусом горбистої шкіри
- Інфекція *Mycoplasma mycoides subsp. Mycoides SC* (контагіозна плевропневмонія великої рогатої худоби)
- Інфекційний ринотрахеїт великої рогатої худоби/інфекційний пустульозний вульвовагініт
- Зараження *Theileria annulata*, *Theileria orientalis* і *Theileria parva*
- трихомоноз.

Стаття 1.3.3.

До категорії хвороб та інфекцій овець і кіз входять :

- Артрит/енцефаліт кози
- Заразна агалактія
- Контагіозна плевропневмонія кіз
- Зараження *Chlamydia abortus* (ензоотичний аборт овець, хламідіоз овець)
- Зараження вірусом чуми дрібних жуйних
- Маєді-вісна
- Найробійська хвороба овець
- Епідидиміт овець (*Brucella ovis*)

- Сальмонельоз (*S. abortusovis*)
- Скрепі
- Віпа овець і віспа кіз.

Стаття 1.3.4.

До категорії хвороб та інфекцій коней входять:

- Контагіозний метрит коней
- Дурин
- Енцефаломієліт коней (західний)
- Інфекційна анемія коней
- Піроплазмоз коней
- Інфекція *Burkholderia mallei* (сап)
- Зараження вірусом африканської чуми коней
- Інфекція герпесвірусом коней-1 (ринопневмоніт коней)
- Зараження вірусом артеріїту коней
- Зараження вірусом грипу коней
- Венесуельський енцефаломієліт коней.

Стаття 1.3.5.

До категорії хвороб та інфекцій свиней входять :

- Зараження вірусом африканської чуми свиней
- Зараження вірусом класичної чуми свиней
- Зараження вірусом репродуктивного та респіраторного синдрому свиней
- Зараження *Taenia solium* (цистицеркоз свиней)
- Вірусний енцефаліт Nipah
- Трансмісивний гастроентерит.

Стаття 1.3.6.

У категорію хвороб та інфекцій птахів входять:

- Пташиний хламідіоз
- Інфекційний бронхіт птиці
- Інфекційний ларинготрахеїт птиці
- Качиний вірусний гепатит
- Пташиний тиф
- Зараження вірусами пташиного грипу високої патогенності
- Зараження птахів, крім домашньої птиці, включаючи диких птахів, високопатогенними вірусами грипу А
- Зараження свійських і диких птахів, що утримуються в неволі, низькопатогенними вірусами пташиного грипу, які підтвердили природну передачу людині, що супроводжується тяжкими наслідками.

- Інфекція *Mycoplasma gallisepticum* (мікоплазмоз птахів)
- Інфекція *Mycoplasma synoviae* (мікоплазмоз птахів)
- Зараження вірусом хвороби Ньюкасла
- Інфекційна бурсальна хвороба (хвороба Гамборо)
- Pullorum хвороба
- Ринотрахеїт індика.

Стаття 1.3.7.

У категорію хвороб та інфекцій зайцеподібних входять:

- міксоматоз
- Геморагічна хвороба кроликів.

Стаття 1.3.8.

До категорії хвороб, інфекцій та інвазій бджіл входять:

- Зараження медоносних бджіл *Melissococcus plutonius* (європейський гнилець)
- Зараження медоносних бджіл личинками *Paenibacillus* (американський гнилець)
- Зараження медоносних бджіл *Ascaris woodi*
- Зараження медоносних бджіл *Tropilaelaps* spp.
- Зараження медоносних бджіл *Varroa* spp. (варооз)
- Зараження *Aethina tumida* (малий вуличний жук).

Стаття 1.3.9.

У категорію інших захворювань та інфекцій входять:

- Верблюжа віспа
- Зараження одноматкових верблюдів коронавірусом Близькосхідного респіраторного синдрому
- Лейшманіоз.

РОЗДІЛ 1.4.

СПОСТЕРЕЖЕННЯ ЗА СТАНОМ ЗДОРОВ'Я ТВАРИН

Стаття 1.4.1.

Вступ і завдання

1. Загалом, нагляд спрямований на демонстрацію відсутності інфекції чи інвазії, визначення присутності чи поширення інфекції чи інвазії або виявлення якомога раніше екзотичних хвороб чи нових захворювань. Спостереження за здоров'ям тварин — це інструмент для моніторингу тенденцій розвитку захворювань, полегшення контролю за інфекціями чи

зараженнями, надання даних для використання в аналізі ризиків, для цілей охорони здоров'я тварин або громадськості, для обґрунтування санітарних заходів і для надання гарантій торговим партнерам. Тип застосовуваний нагляд залежить від цілей спостереження, доступні джерела даних і результати, необхідні для підтримки прийняття рішень. Загальні рекомендації в цьому розділі можуть бути застосовані до всіх інфекцій або інвазій і всіх сприйнятливих видів (включаючи дику природу) і можуть бути адаптовані до національних або місцевих умов. Спеціальне спостереження описано в деяких розділах, присвячених конкретним захворюванням.

2. Дикі тварини можуть бути включені до системи нагляду, оскільки вони можуть служити резервуарами інфекції чи інвазії та індикаторами ризику для людей і домашніх тварин. Однак наявність інфекції чи інвазії в дикій природі не означає, що вона обов'язково є у домашніх тварин у тій самій країні чи зоні, або навпаки. Спостереження за дикою природою представляє проблеми, які можуть суттєво відрізнятися від нагляду за домашніми тваринами.

3. Необхідними умовами для того, щоб країна-член могла надати інформацію для оцінки свого стану здоров'я тварин є:

а) що країна-член дотримується положень розділів 3.1. до 3.5. Про ветеринарну службу;

б) щоб, де можливо, дані спостереження доповнювалися іншими джерелами інформації, такими як наукові публікації, дані досліджень, демографічні дані населення, дані про продуктивність тварин, задокументовані польові спостереження та інші дані;

в) що прозорість у плануванні, виконанні та результатах діяльності зі спостереження відповідає розділу 1.1.

4. Цілі цього розділу:

а) надавати вказівки щодо проектування системи спостереження та типу вихідних даних, які вона повинна генерувати;

б) надати рекомендації щодо оцінки якості систем спостереження.

Стаття 1.4.2.

Для цілей цієї статті застосовуються такі визначення:

Зміщення означає тенденцію оцінки відхилитися в одному напрямку від справжнього параметра сукупності.

Достовірність означає ймовірність того, що застосований тип спостереження виявить наявність інфекції або зараження, якщо популяція була інфікована, і еквівалентна чутливості спостереження. Впевненість залежить, серед інших параметрів, від передбачуваної поширеності інфекції чи інвазії.

Ймовірнісна вибірка означає стратегію вибірки, за якої кожна одиниця вибирається випадковим чином і має відому ненульову ймовірність включення у вибірку.

Вибірка означає групу елементів (одиниць вибірки), відібраних із популяції, на яких виконуються тести або вимірюються параметри для надання інформації для спостереження.

Одиниця вибірки означає одиницю, з якої взято пробу. Це може бути окрема тварина або група тварин, наприклад епідеміологічний підрозділ.

Чутливість означає частку інфікованих одиниць проби, які правильно ідентифіковані як позитивні.

Специфічність означає частку неінфікованих одиниць вибірки, які правильно ідентифіковані як негативні.

Досліджувана популяція означає популяцію, з якої отримані дані епіднагляду. Це може бути те саме, що й цільова сукупність, або її підмножина.

Система нагляду означає використання одного або кількох компонентів нагляду для отримання інформації про стан здоров'я популяцій тварин.

Опитування означає компонент системи спостереження для систематичного збору інформації з попередньо визначеною метою на вибірці визначеної групи населення протягом визначеного періоду.

Цільова сукупність означає сукупність, щодо якої мають бути зроблені висновки.

Тест означає процедуру, яка використовується для класифікації одиниці як позитивної, негативної або підозрілої щодо інфекції чи інвазії.

Стаття 1.4.3.

Системи спостереження

При розробці, впровадженні та оцінці системи епіднагляду, окрім якості ветеринарних послуг, слід звернути увагу на наступні компоненти .

1. Проектування системи спостереження:

а) Популяції

Спостереження повинно враховувати всі види тварин, сприйнятливі до інфекції або інвазії в країні, зоні або компартменті. Спостереження може охоплювати всіх осіб у популяції або лише деяких із них. Коли епіднагляд проводиться лише за субпопуляцією, висновки щодо цільової популяції повинні бути обґрунтовані на основі епідеміології захворювання та ступеня, до якого субпопуляція є репрезентативною для зазначеної цільової популяції. Визначення відповідних популяцій має ґрунтуватися на конкретних рекомендаціях відповідних статей Наземного кодексу.

2. Час і часова дійсність даних спостереження:

Час, тривалість і частоту спостереження слід визначати з урахуванням таких факторів, як:

- цілі спостереження;
- біологія та епідеміологія (наприклад, патогенез, вектори, шляхи передачі, сезонність);
- ризик занесення та поширення;
- методи господарювання та системи виробництва;

- заходи профілактики та контролю захворювань (наприклад, вакцинація, поповнення запасів після дезінфекції);
- доступність цільової групи населення;
- географічні фактори;
- екологічні фактори, в тому числі кліматичні умови.

3. Визначення випадку.

Якщо таке існує, слід використовувати визначення випадку у відповідному розділі Наземного кодексу. Якщо Наземний кодекс не дає визначення випадку, випадок має бути визначений за допомогою чітких критеріїв для кожної інфекції чи зараження, що перебуває під наглядом. Для нагляду за інфекцією або зараженням дикої природи важливо правильно визначити та повідомити таксономію тварин-господарів, включаючи рід і вид.

4. Епідеміологічний підрозділ.

Необхідно визначити відповідну епідеміологічну одиницю для системи нагляду. Щоб досягти мети нагляду, одиниця вибірки, обрана для тестування, повинна відображати визначену епідеміологічну одиницю.

Групу тварин можна вважати епідеміологічною одиницею, оскільки вони мають спільне середовище або через спільне управління. Зазвичай епідеміологічною одиницею є стадо або зграя. Однак це також може бути група тварин у загоні або група тварин, що належать мешканцям села, або група тварин, які спільно користуються спільним приміщенням для утримання тварин, або, за деяких обставин, одна тварина. Епідеміологічний зв'язок може відрізнитися від хвороби до хвороби або навіть від штаму до штаму патогенного агента.

5. Кластеризація.

Інфекція або зараження в країні, зоні чи компартменті зазвичай групується, а не рівномірно чи випадково розподіляється серед населення. Кластеризація може відбуватися на кількох різних рівнях (наприклад, кластер інфікованих тварин у стаді чи зграї, кластер загонів у будівлі або кластер ферм у компартменті). Кластеризацію слід брати до уваги при розробці діяльності з епіднагляду та враховувати при статистичному аналізі даних епіднагляду.

6. Діагностичні дослідження.

Спостереження передбачає використання тестів для виявлення інфекції чи інвазії відповідно до відповідних визначень випадків. Тести, що використовуються в нагляді, можуть варіюватися від клінічних спостережень і аналізу виробничих записів до швидких польових і детальних лабораторних аналізів.

Ефективність тесту на популяційному рівні (включаючи польові спостереження) може бути описана з точки зору його чутливості, специфічності та прогностичної цінності. Ці значення разом із поширеністю впливатимуть на висновки, зроблені в результаті епіднагляду, і їх слід враховувати при розробці систем епіднагляду та аналізі даних епіднагляду.

Лабораторні тести слід вибирати відповідно до відповідних розділів Наземного посібника.

7. Аналітичні методології.

Дані епіднагляду слід аналізувати з використанням відповідних методологій і на відповідному організаційному рівні, щоб сприяти прийняттю ефективних рішень, будь то для планування втручань із контролю захворювання чи демонстрації стану здоров'я.

Методології аналізу даних епіднагляду повинні бути гнучкими, щоб мати справу зі складністю реальних життєвих ситуацій. Жоден метод не застосовний у всіх випадках. Можуть використовуватися різні методології для адаптації різних видів господарів, патогенних агентів, систем виробництва та спостереження, а також типів і обсягів доступних даних та інформації.

Використовувана методологія має базуватися на найкращих доступних джерелах даних. Він також має відповідати вимогам цієї глави, повністю задокументований і, якщо це можливо, підтверджуватися посиланнями на наукову літературу та інші джерела, включно з висновками експертів. Складні математичні або статистичні аналізи можуть проводитися лише тоді, коли це виправдано цілями спостереження доступністю та якістю польових даних. Слід заохочувати послідовність у застосуванні різних методологій. Прозорість необхідна для забезпечення об'єктивності та раціональності, послідовності у прийнятті рішень і простоти розуміння. Необхідно задокументувати невизначеності, зроблені припущення та їхній вплив на остаточні висновки.

8. Сфера дії системи спостереження.

При розробці системи епіднагляду слід враховувати цілі епіднагляду та те, як буде використана інформація, яку він генерує, обмеження інформації, яку вона генеруватиме, включаючи репрезентативність досліджуваної популяції та потенційні джерела упередженості, а також доступність фінансові, технічні та людські ресурси.

9. Подальші дії.

Розробка системи спостереження повинна включати розгляд того, які дії будуть вжиті на основі отриманої інформації.

10. Впровадження системи спостереження.

а) діагностичні дослідження.

Значення чутливості та специфічності використовуваних тестів повинні бути визначені для цільових видів, а метод, який використовується для оцінки цих значень, повинен бути задокументований відповідно до посібника з наземних тварин.

Зразки від кількох тварин або одиниць можуть бути об'єднані та піддані протоколу тестування. Результати слід інтерпретувати з використанням значень чутливості та специфічності, які були визначені або оцінені для конкретного розміру пулу та процедури тестування.

б) збір даних та керування ними;

Успіх системи спостереження залежить від надійного процесу збору та управління даними. Процес може базуватися на паперових або електронних записах. Навіть якщо дані збираються для цілей, не пов'язаних з обстеженнями (наприклад, під час втручань з боротьби з хворобами, інспекцій для контролю пересування або під час схем ліквідації хвороб), узгодженість і якість збору даних і звітування про події у форматі, який полегшує аналіз, є критично важливими. Програмне забезпечення може запропонувати можливість видобування кількох джерел даних для реагування та аналізу. Фактори, що впливають на якість зібраних даних, включають:

- розподіл і зв'язок між тими, хто бере участь у створенні та передачі даних з поля до централізованого місця; це вимагає ефективної співпраці між усіма зацікавленими сторонами, такими як урядові чи неурядові організації та інші, особливо щодо даних, що стосуються дикої природи;
  - здатність системи обробки даних виявляти відсутні, суперечливі або неточні дані та вирішувати ці проблеми;
  - ведення необроблених даних, а не зведення зведених даних;
  - мінімізація помилок транскрипції під час обробки даних та обміну даними.
- в) гарантія якості.

Системи спостереження повинні піддаватися періодичній перевірці, щоб переконатися, що всі компоненти функціонують і забезпечити перевірену документацію щодо процедур і основних перевірок для виявлення відхилень процедур від тих, що визначені в проекті, з метою впровадження відповідних коригувальних дій.

Стаття 1.4.4.

Методи спостереження.

Системи відеоспостереження регулярно використовують дані, зібрані за допомогою методів, заснованих на ймовірності або не заснованих на ймовірності, окремо або в комбінації. Можуть бути доступні різноманітні джерела спостереження. Вони відрізняються за основним призначенням і типом інформації для спостереження, яку вони можуть надати.

1. Системи звітності про захворювання.

Системи звітності про хвороби базуються на звітах ветеринарних органів про події, пов'язані зі здоров'ям тварин. Дані, отримані з систем звітності про хвороби, можна використовувати в поєднанні з іншими джерелами даних для обґрунтування заяв про стан здоров'я тварин, для отримання даних для аналізу ризиків або для раннього попередження та реагування. Ефективна лабораторна підтримка є важливою складовою будь-якої системи звітності. Системи звітності, що спираються на лабораторне підтвердження підозрюваних клінічних випадків, повинні використовувати тести з високою специфічністю, як описано в Наземному кодексі.

Кожного разу, коли відповідальність за звітність про захворювання виходить за межі сфери ветеринарних повноважень, наприклад, випадки

зоонозних захворювань у людей або інфекцій чи інвазій диких тварин, необхідно встановити ефективний зв'язок і обмін даними між ветеринарними службами та іншими відповідними органами.

Методи спільного спостереження можуть бути корисними для збору епідеміологічних даних, які можуть підтримувати системи звітності про захворювання.

2. Опитування.

На додаток до принципів у статті 1.4.3., під час планування, проведення та аналізу опитувань слід враховувати наступне:

- Опитування можна проводити на всій цільовій сукупності (тобто перепис) або на вибірці.
- Джерела даних повинні бути повністю описані та мають включати детальний опис стратегії вибірки, яка використовується для відбору одиниць для тестування. Крім того, слід звернути увагу на будь-які попередження, які можуть бути притаманні плану опитування.

а) Дизайн опитування:

Спочатку слід чітко визначити цільову та досліджувану популяції . Залежно від дизайну опитування, відповідні вибірки повинні бути визначені для кожного етапу.

План обстеження залежатиме від знання розміру, структури та розподілу популяції, епідеміології, інфекції чи зараження наявних ресурсів.

Часто відсутні дані про чисельність, структуру та розподіл популяцій диких тварин. Однак їх слід оцінити, наскільки це можливо, перед плануванням дослідження. Під час збору та інтерпретації таких даних про населення можна отримати експертну думку. Історичні дані про населення слід оновлювати, оскільки вони можуть не відображати поточні популяції.

б) Відбір проб.

3. Мета.

Метою вибірки із генеральної сукупності є вибір підмножини одиниць із генеральної сукупності, що представляє інтерес, з огляду на мету дослідження, беручи до уваги практичні обмеження, накладені різними середовищами та виробничими системами, щоб можна було екстраполювати дані досліджуваної сукупності до цільової групи населення.

Відбираючи одиниці з цільової сукупності для репрезентативної вибірки, слід використовувати вибірку на основі ймовірності, наприклад простий випадковий відбір.

Якщо вибірка на основі ймовірності неможлива, можуть бути застосовані методи, які не ґрунтуються на ймовірності, і вони повинні забезпечити найкращий практичний шанс створити вибірку, яку можна вважати репрезентативною для цільової сукупності.

Якщо мета вибірки, що не ґрунтується на ймовірності, полягає в тому, щоб максимізувати ймовірність виявлення інфекції чи зараження ,цей тип вибірки може не бути репрезентативним для цільової популяції.

При використанні неімовірнісної вибірки репрезентативність може бути досягнута, лише, якщо фактори ризику зважені, а ваги підтвержені

відповідними науковими доказами, що фіксують відносні відмінності в ризику та пропорції між досліджуваною популяцією та цільовою популяцією. Метод відбору зразків, що використовується на всіх етапах, повинен бути повністю задокументований.

4. Обсяг вибірки.

В опитуваннях, які проводяться для демонстрації наявності чи відсутності інфекції чи інвазії, метод, що використовується для розрахунку розміру вибірки, залежить від розміру популяції, дизайну опитування, очікуваної поширеності та можливого кластеризування, рівня достовірності, бажаного для опитування. результати та продуктивність використаних тестів. Крім того, для обстежень, призначених для оцінки параметра (наприклад, поширеності), слід звернути увагу на бажану точність оцінки.

5. Вибір зразка.

Методи вибірки на основі ймовірностей, такі як:

- простий випадковий вибір;
- кластерна вибірка;
- стратифікована вибірка;
- систематичний відбір проб;
- вибірка на основі ризику.
- методи вибірки, не засновані на ймовірності, залежно від:
  - зручність;
  - експертний вибір;
  - квота;
  - ризик .

6. Ризик-орієнтовані методи.

Діяльність з епіднагляду, спрямована на вибрані субпопуляції, в яких інфекція чи інвазія з більшою ймовірністю можуть бути занесені чи виявлені, або з більшою ймовірністю поширюватися, або викликати інші наслідки та сприяти ранньому виявленню, претензіям на свободу, заходам з контролю захворювань та оцінці поширеності. Методи, що ґрунтуються на оцінці ризику, можна використовувати як для ймовірнісних, так і для неімовірнісних методів вибірки та збору даних. Вплив відбору (тобто його вплив на ймовірність виявлення) слід оцінити.

Методи, засновані на оцінці ризику, повинні базуватися на оцінці ризику та є корисними для оптимізації використання ресурсів спостереження.

7. Передзабійний і післязабійний огляди.

Перевірка тварин на бійнях може надати цінні дані спостереження. На чутливість і специфічність перевірок бійні для виявлення наявності певних хвороб впливатимуть:

- а) клініко-патологічні ознаки;
- б) навчання, досвід і чисельність інспекційного персоналу;
- в) ступінь участі компетентного органу в нагляді за ante mortem і post mortem перевірками, включаючи системи звітності;
- г) якість будівництва бійні, швидкість ланцюга забою, якість освітлення тощо;

д) незалежність інспекційного персоналу.

Перевірки боєнь, ймовірно, забезпечать добре охоплення лише певних вікових груп і географічних територій. Дані наглядку на бійні можуть бути репрезентативними лише для певної субпопуляції (наприклад, тільки тварини певного класу та віку, ймовірно, будуть забиті для споживання людиною у значній кількості). Такі обмеження слід визнати під час аналізу даних спостереження.

Корисність даних, отриманих під час інспекцій бійні, залежить від ефективного відстеження тварин, що пов'язує тварин із їхнім стадом чи отарою чи місцевістю походження.

Післязабійна перевірка, проведена в місцях, відмінних від боєнь (наприклад, на заводах з переробки тварин, місцях полювання), також може надати цінні дані спостереження.

8. Спостереження дозорних підрозділів.

Спостереження дозорних підрозділів передбачає ідентифікацію та регулярне тестування однієї чи кількох тварин із відомим станом здоров'я чи імунітету у визначеному географічному місці для виявлення появи інфекції чи зараження. Дозорні підрозділи надають можливість цілеспрямованого спостереження залежно від ризику інтродукції чи повторної появи, ймовірності зараження чи інвазії, вартості та інших практичних обмежень. Дозорні підрозділи можуть надати докази відсутності чи поширення хвороб, інфекцій чи зараження.

9. Клінічне спостереження

Клінічні спостереження за тваринами в польових умовах є важливим джерелом даних епідагляду. Чутливість і специфічність клінічних спостережень сильно залежать від критеріїв, які використовуються для визначення підозрюваного випадку. Щоб можна було порівнювати дані, визначення випадку має бути стандартизованим. Обізнаність і навчання потенційних польових спостерігачів, у тому числі утримувачів тварин, щодо застосування визначення випадків та звітування є важливими. В ідеалі слід фіксувати як кількість позитивних спостережень, так і загальну кількість спостережень.

10. Синдромне спостереження.

Систематичний аналіз даних про здоров'я, включаючи показники захворюваності та смертності, записи про виробництво та інші параметри, можна використовувати для генерування сигналів, які можуть вказувати на зміни у виникненні інфекції чи інвазії.

11. Інші корисні дані.

а) дані, отримані програмами контролю та схемами здоров'я;

Зосереджуючись на контролі або викоріненні конкретних інфекцій чи інвазій, програми контролю або схеми охорони здоров'я можна використовувати для отримання даних, які можуть сприяти досягненню інших цілей спостереження.

б) записи лабораторних досліджень;

Записи лабораторних досліджень можуть надати корисні дані для нагляду, зокрема для ретроспективних досліджень. Численні джерела даних, такі як національні, акредитовані, університетські та приватні лабораторії, повинні бути інтегровані, щоб збільшити охоплення системи нагляду.

Достовірний аналіз даних з різних лабораторій залежить від наявності систем контролю якості та забезпечення якості, включаючи стандартизовані діагностичні процедури та стандартизовані методи запису та інтерпретації даних, а також механізм для забезпечення простежуваності зразків до стада чи отари чи місцевості походження.

в) банки біологічних зразків;

Банки зразків складаються із зразків, що зберігаються, зібраних шляхом репрезентативного відбору або випадкового збору. Банки зразків можуть сприяти ретроспективним дослідженням, включаючи підтримку тверджень про історичну відсутність хвороб, інфекцій чи інвазій, і можуть дозволити проводити певні дослідження швидше та з нижчою ціною, ніж інші підходи.

г) дані про дику природу;

Зразки для спостереження за дикою природою можуть бути доступні з таких джерел, як мисливці та капкани, вбивства на дорогах, ринки м'яса диких тварин, санітарна інспекція впольованих тварин, спостереження захворюваності та смертності широкої громадськості, реабілітаційні центри дикої природи, біологи дикої природи та агентства дикої природи, персонал, фермери та інші землевласники, натуралісти та природоохоронці. Дані про дику природу, такі як дані перепису, тенденції в часі та репродуктивний успіх, можна використовувати для епідеміологічних цілей подібно до записів про виробництво ферм.

д) дані про охорону здоров'я;

Для зоонозних захворювань дані про стан здоров'я населення можуть бути індикатором потенційних змін у стані здоров'я тварин. Ветеринарні органи повинні координувати роботу з органами охорони здоров'я та обмінюватися даними для інтеграції в окремі системи нагляду.

е) екологічні дані;

Відповідні дані про навколишнє середовище, такі як кількість опадів, температура, екстремальні кліматичні явища, наявність і чисельність потенційних переносників, як описано в розділі 1.5., також слід інтегрувати в систему спостереження.

є) додаткові допоміжні дані, такі як:

- дані про епідеміологію інфекції або інвазії, включаючи розподіл популяції господаря;
- дані про переміщення тварин, у тому числі відгон і природні міграції диких тварин;
- схеми торгівлі тваринами та продуктами тваринного походження;
- національні ветеринарно-санітарні правила, включаючи інформацію про відповідність та ефективність;
- історія імпорту потенційно інфікованого матеріалу;
- біозахист на місці;

- ризик занесення інфекції або інвазії.

12. Комбінація та інтерпретація результатів спостереження.

Залежно від мети нагляду, поєднання кількох джерел даних може дати вказівку на загальну чутливість системи та може підвищити впевненість у результатах. Методологія, яка використовується для об'єднання доказів із кількох джерел даних, має бути науково обґрунтованою та повністю задокументованою, включаючи посилання на опубліковані матеріали.

Інформація з нагляду, зібрана в одній країні, зоні чи компартменті в різний час, може надати сукупні докази стану здоров'я тварин. Повторні опитування можуть бути проаналізовані для забезпечення сукупного рівня достовірності. Однак поєднання даних, зібраних протягом певного часу з багатьох джерел, може досягти еквівалентного рівня достовірності.

Аналіз інформації спостереження, яка збирається періодично або безперервно протягом певного часу, повинен, де це можливо, включати час збору інформації, щоб врахувати зниження цінності старішої інформації. Чутливість і специфічність використовуваних тестів і повнота даних з кожного джерела також повинні бути прийняті до уваги для остаточної загальної оцінки рівня довіри.

Оцінюючи ефективність системи нагляду на основі багатьох джерел, Ветеринарний орган повинен враховувати відносний внесок кожного компонента в загальну чутливість, враховуючи головну мету кожного компонента нагляду.

Результати систем нагляду за здоров'ям тварин підлягають одному чи кільком потенційним упередженням. Оцінюючи результати, слід звернути увагу на виявлення потенційних упереджень, які можуть ненавмисно призвести до переоцінки або недооцінки параметрів, що цікавлять.

Стаття 1.4.5.

Системи раннього попередження

Система раннього попередження має важливе значення для своєчасного виявлення, звітування та повідомлення про виникнення, вторгнення або появу захворювань, інфекцій чи інвазій і є невід'ємним компонентом готовності до надзвичайних ситуацій. Він повинен перебувати під контролем ветеринарних органів і повинен включати наступне:

- відповідний доступ ветеринарних служб до цільових популяцій тварин і повноваження щодо них ;
- доступ до лабораторій, здатних діагностувати та диференціювати відповідні інфекції чи інвазії;
- програми навчання та підвищення обізнаності для ветеринарів, парапрофесіоналів ветеринарної медицини, власників або утримувачів тварин та інших осіб, які займаються поводженням з тваринами на фермі чи в інших місцях, де вони утримуються під час транспортування або на бійні, для виявлення та повідомлення про незвичайні випадки здоров'я тварин;

- юридичне зобов'язання ветеринарів та інших відповідних зацікавлених сторін повідомляти Ветеринарному органу про підозрілі випадки або випадки захворювань, що підлягають повідомленню, або нових захворювань, включаючи опис результатів;
- епідеміологічні розслідування підозрюваних випадків і випадків, які проводяться ветеринарними службами з метою підтвердження випадків і отримання точного знання ситуації для подальших дій.

Розслідування всіх підозрюваних випадків має дати позитивний або негативний результат. Критерії повинні бути встановлені заздалегідь для визначення випадку. Підтвердження може бути зроблено на основі клінічних і патологоанатомічних даних, епідеміологічної інформації, результатів лабораторних досліджень або їх комбінації відповідно до відповідних статей Наземного кодексу або Наземного керівництва;

- ефективні системи зв'язку між Ветеринарними органами та відповідними зацікавленими сторонами;
- національна система командування.

Стаття 1.4.6.

Спостереження за відсутністю хвороби, інфекції чи інвазії.

1. Демонстрація свободи

Система нагляду для демонстрації відсутності хвороби, інфекції та зараження повинна відповідати наступному, на додаток до загальних принципів, викладених у статті 1.4.3. Слід також враховувати будь-які заходи профілактики, такі як вакцинація відповідно до цієї статті та статті 4.18.

Свобода передбачає відсутність інфекції чи інвазії в популяції тварин у країні, зоні чи компартменті. Наукові методи не можуть забезпечити абсолютну впевненість у цій відсутності. Таким чином, демонстрація свободи, за винятком історичної свободи, передбачає надання достатніх доказів, щоб продемонструвати з бажаним рівнем впевненості, що інфекція або зараження певним патогенним агентом, якщо він присутній, у менш ніж визначеній частці населення.

Однак виявлення доказів зараження чи зараження будь-якої поширеності в цільовій популяції автоматично робить недійсними будь-які претензії на свободу, якщо інше не зазначено у відповідних розділах Наземного кодексу. Може бути важко зібрати достатню кількість епідеміологічних даних, щоб продемонструвати відсутність інфекції чи інвазії в популяціях диких тварин. За таких обставин для проведення такої оцінки слід використовувати низку підтверджуючих доказів. Наслідки присутності інфекції чи інвазії в дикій природі в тій самій країні чи зоні на стан домашніх тварин слід оцінювати в кожній ситуації, як описано у відповідних розділах Наземного кодексу.

Докази зі збору даних на основі ймовірності та не ймовірності на основі ризику можуть підвищити чутливість спостереження.

2. Вимоги до оголошення країни або зони вільної від інфекції чи зараження.

Передумови, якщо інше не зазначено у відповідних розділах Наземного кодексу:

- а) інфекція або зараження є захворюванням, яке підлягає реєстрації;
- б) запроваджено систему раннього попередження для всіх відповідних видів;
- в) були вжиті заходи для запобігання занесенню інфекції або інвазії: зокрема, імпорт або переміщення товарів у країну чи зону здійснювалися відповідно до розділів Наземного кодексу;
- г) інфекція чи інвазія не виявлені серед диких тварин у країні чи зоні;

3. Історична свобода

Якщо інше не зазначено у відповідному розділі Наземного кодексу, країна чи зона можуть вважатися вільними без офіційного застосування програми нагляду за конкретними патогенами, якщо:

- принаймні за останні 10 років не проведено щеплення від захворювання;
- передумови, перелічені в пункті (а), дотримані;
- патогенний агент, ймовірно, спричинить ідентифіковані клінічні або патологічні ознаки у сприйнятливих тварин;
- протягом щонайменше 25 років не було жодної інфекції чи інвазії.

Де неможливо продемонструвати історичну свободу:

- була застосована програма нагляду за конкретними патогенами, як описано в цьому розділі та у відповідному розділі Наземного кодексу, і не виявлено жодної інфекції чи інвазії.

Попередні умови, перелічені в пункті (а), виконувалися принаймні до тих пір, поки проводився нагляд за конкретним патогеном.

Вимоги щодо оголошення компартменту вільним від інфекції чи інвазії.

- а) була застосована програма нагляду за конкретними патогенами, як описано в цьому розділі та у відповідному розділі Наземного кодексу, і не виявлено жодної інфекції чи інвазії.

б) передумови, перелічені в пунктах 2(а), були дотримані принаймні до тих пір, поки проводився нагляд за конкретним патогеном.

4. Рекомендації щодо збереження свободи від хвороби, інфекції чи зараження.

Якщо інше не зазначено у відповідному розділі Наземного кодексу, країна або зона, яка досягла свободи згідно з положеннями Наземного кодексу, може зберегти свій вільний статус за умови, що:

- а) інфекція або зараження є захворюванням, яке підлягає реєстрації;
- б) діє система раннього попередження для всіх відповідних видів.;
- в) вжито заходів щодо запобігання занесенню інфекції або інвазії.;

г) здійснюється нагляд, адаптований до ймовірності появи інфекції чи інвазії Спеціальний нагляд може не проводитися, якщо він підтверджується оцінкою ризику, що стосується всіх визначених шляхів проникнення патогенного агента, і за умови, що патогенний агент, ймовірно, спричинить ідентифіковані клінічні або патологічні ознаки у сприйнятливих тварин; Інфекція чи зараження невідомі щодо встановлення в дикій природі.

Стаття 1.4.7.

Спостереження на підтримку програм контролю захворювань

Спостереження є важливим компонентом у програмах контролю захворювань і може використовуватися для визначення розповсюдження та появи інфекції чи зараження чи інших відповідних подій, пов'язаних зі здоров'ям. Його можна використовувати для оцінки прогресу та допомоги у прийнятті рішень щодо контролю або викорінення вибраних інфекцій чи інвазій.

Спостереження, яке використовується для оцінки прогресу в контролі або ліквідації вибраних інфекцій або інвазій, має бути розроблено для збору даних про низку змінних, таких як:

1. Поширеність або захворюваність інфекцією або зараженням;
2. Захворюваність і смертність;
3. Частота факторів ризику та їх кількісна оцінка;
4. Розподіл результатів лабораторних досліджень;
5. Результати поствакцинального моніторингу;
6. Частота поширення інфекції або інвазії в дикій природі.

Просторовий і часовий розподіл цих змінних та інших даних, таких як дані про дикую природу, здоров'я населення та навколишнє середовище, як описано в пункті 8 статті 1.4.4. може бути корисним для оцінки програм контролю захворювань.

РОЗДІЛ 1.5.

СПОСТЕРЕЖЕННЯ ЗА ЧЛЕНИСТОНОГИМИ ПЕРЕНОСНИКАМИ ХВОРОБ ТВАРИН

Стаття 1.5.1.

Вступ

Хвороби, що передаються переносниками, набувають все більшого економічного значення, а також для здоров'я людей і тварин.

Екологічні (включаючи зміну клімату), соціологічні та економічні зміни можуть вплинути на поширення та вплив цих захворювань.

Покращене розуміння розподілу та динаміки популяції переносників є ключовим елементом для оцінки та управління ризиками, пов'язаними із захворюваннями, що передаються тваринами, та зоонозними хворобами.

Наземний кодекс містить рекомендації щодо нагляду за кількома трансмісивними хворобами та загальні рекомендації щодо нагляду за здоров'ям тварин.

Виникла потреба доповнити ці загальні рекомендації щодо епіднагляду порадами щодо епіднагляду за самими переносниками. У цьому розділі розглядається лише нагляд за членистоногими переносниками.

З метою торгівлі слід зазначити, що немає остаточного зв'язку між наявністю переносників і статусом хвороби в країні/зоні, а також, що очевидна відсутність переносників сама по собі не підтверджує статус вільного від переносника .

Стаття 1.5.2.

Цілі

Метою цих рекомендацій є надання методів для:

1. Збір актуальної інформації про просторовий і часовий розподіл і чисельність переносників перерахованих хвороб, що передаються членистоногими, і нових захворювань.
2. Моніторинг змін у просторовому та часовому розподілі та чисельності цих переносників.
3. Збір відповідних даних для інформування про оцінку ризику (включаючи компетенцію переносників) та управління ризиками цих хвороб, що передаються переносниками.
4. Виявлення наявності специфічних векторів або підтвердження їх відсутності.
5. Розуміння шляхів проникнення переносників та патогенних агентів, що передаються переносниками.

Стаття 1.5.3.

Методологія вибірки

1. План вибірки:

- а) мета програми епіднагляду повинна бути визначена та сформульована перед початком планування;
- б) необхідно зібрати та оцінити наявні історичні дані щодо переносника чи хвороби для країни чи зони;
- в) план вибірки повинен враховувати наступне:
  - біологія та екологія переносників;
  - наявність, розподіл і чисельність популяцій тварин-господарів-переносників;
  - екологічні, кліматичні, екологічні та топографічні умови, що стосуються векторної екології;
- г) потреба в оцінці ризику для визначення територій із найвищим ризиком занесення переносника, який присутній;
- д) відбір проб повинен бути спрямований на:
  - встановлення наявності переносника або підтвердження відсутності переносника в країні чи зоні;
  - опис розподілу переносників у країні чи зоні;

- надання додаткової інформації щодо векторної щільності та просторової/часової мінливості (як у короткостроковій, так і в довгостроковій перспективі);
- раннє виявлення переносників або патогенних агентів, що передаються переносниками, у зонах з ризиком проникнення та встановлення;
- е) план вибірки повинен бути розроблений таким чином, щоб забезпечити відповідні оцінки показників, перерахованих вище. Слід звернути увагу на наступне:
  - рекомендований загальний підхід до вибірки – це триступенева ієрархія:
    - стратифікація на основі екологічних критеріїв (де це можливо) та оцінка ризику інтродукції вектора;
    - поділ страт на одиниці просторової вибірки, і
    - встановлення фактичних місць відбору проб у межах вибраних просторових одиниць відбору проб;
  - є) якщо існують адекватні ентомологічні, епідеміологічні та історичні дані та/або експертний висновок, план відбору проб може бути уточнений або спрямований шляхом визначення страт, які є максимально однорідними щодо наступних відомих або підозрюваних факторів ризику, відповідно до країни або зони:
    - домашні або дикі популяції тварин - господарів , яких віддає перевагу переносник;
    - придатність середовища проживання вектора,
    - кліматичні особливості (в тому числі сезонні);
    - райони, ендемічні та/або епідемічні, уражені проблемними захворюваннями;
    - області відомих випадків появи вектора;
    - окраїнні зони навколо відомих місць появи переносників або інших зон високого ризику для інтродукції переносників, таких як порти;
    - райони, в яких захворювання або вектори , що викликають занепокоєння, не були зареєстровані в даний час або в минулому;
    - кожен страту (або всю країну чи зону, якщо вона не стратифікована) слід розділити на одиниці просторової вибірки відповідно до стандартних методологій, таких як сітка;
    - кількість і розмір одиниць просторової вибірки повинні бути визначені для забезпечення відповідних оцінок показників, перерахованих вище;
    - кількість і розташування фактичних місць відбору проб у кожній просторовій одиниці відбору також має бути визначено, щоб забезпечити відповідні оцінки показників, перерахованих вище;
    - різні рівні інтенсивності вибірки (розмір просторової одиниці вибірки, кількість одиниць вибірки, кількість ділянок вибірки в межах одиниць та частота вибірки) можуть бути застосовані до різних страт, на які була поділена країна або зона, наприклад, більш інтенсивний відбір проб може бути проведений у стратах, де присутність переносника видається найбільш ймовірною, на основі біологічних або статистичних критеріїв.

2. Методи відбору проб

Для відлову членистоногих переносників розроблено багато методів відбору зразків, і вони відрізняються залежно від системи захворювання/переносника, що розглядається.

а) використовувані методи збору слід адаптувати відповідно до потреб, щоб забезпечити розумну впевненість у зборі переносників, що викликають занепокоєння.

б) методи збору повинні отримувати різні стадії розвитку (такі як яйця, личинки, німфи, дорослі особини) і вікові категорії дорослих відповідно до виду, про який йдеться, і цілей спостереження. Наприклад, якщо вважається, що вектор відсутній, методи збору повинні бути спрямовані на стадії розвитку, які, швидше за все, будуть занесені або які найлегше виявляються. Якщо переносник присутній, слід зібрати стадії життя, необхідні для оцінки рівня виживання популяції та динаміки популяції щодо передачі хвороби.

в) для отримання зразків від одного виду переносника можуть знадобитися різні методи збору, залежно від стадії життя або місця вилову (наприклад, із навколишнього середовища чи тварин-господарів). Метод збору повинен відповідати виду та життєвій стадії, що цікавить.

Методи збирання повинні зберігати вектори у спосіб, придатний для їх морфологічної ідентифікації за допомогою молекулярних методів. Якщо метою відбору є виявлення або виділення патогенних агентів, слід дотримуватися спеціальних протоколів, щоб переконатися, що зразки придатні для цих аналізів.

3. Управління даними, аналіз та інтерпретація.

Управління даними та аналітичні методології мають здійснюватися відповідно до статті 1.4.

РОЗДІЛ 1.6.

ПРОЦЕДУРИ ОФІЦІЙНОГО ВИЗНАННЯ СТАТУСУ ЗДОРОВ'Я ТВАРИН, СХВАЛЕННЯ ОФІЦІЙНОЇ ПРОГРАМИ КОНТРОЛЮ ТА ПУБЛІКАЦІЇ ВЛАСНОЇ ДЕКЛАРАЦІЇ СТАТУСУ ЗДОРОВ'Я ТВАРИН

Стаття 1.6.1.

Заявка на офіційне визнання статусу здоров'я тварин і схвалення офіційної програми контролю Міжнародної організації охорони здоров'я тварин.

Країна-член може вимагати:

1. Офіційне визнання МООЗТ статусу здоров'я тварин :

а) свобода країни або зони від африканської чуми коней (АЧК);

б) статус ризику країни або зони щодо губкоподібної енцефалопатії великої рогатої худоби (BSE);

в) вільність країни або зони від класичної чуми свиней (КЧС);

г) свобода країни або зони від заразної плевропневмонії великої рогатої худоби (СВРР);

д) вільність країни або зони від ящуру (ящур), де вакцинація або практикується, або не практикується;

е) свобода країни або зони від чуми дрібних жуйних тварин (PPR);

2. Схвалення МООЗТ:

а) офіційна програма контролю за КБПП;

б) офіційна програма боротьби з ящуром;

в) офіційна програма контролю за ППР;

г) офіційна програма боротьби зі сказом, викликаним собаками.

МООЗТ не надає офіційного визнання статусу здоров'я тварин або схвалення офіційної програми контролю за хворобами, окрім тих, що перераховані в пунктах 1 і 2 вище.

Країна-член повинна надати документацію, що підтверджує відповідність її ветеринарних служб положенням розділів 1.1., 1.4., 3.2., 3.3. та 4.4. Наземного кодексу, якщо це доречно, а також з положеннями відповідних статей щодо конкретних захворювань у Наземному кодексі та Наземному посібнику.

Надаючи запит на офіційне визнання статусу здоров'я тварин або схвалення МООЗТ офіційної програми контролю, країна-член повинна дотримуватися Стандартних операційних процедур (доступних на веб-сайті МООЗТ) і подати в МООЗТ дос'є, що містить інформацію, яка вимагається в наступних розділах: (за потреби): 1.7. (для АНС), 1.8. (для BSE), 1.9. (для СМР), 1.10. (для ЦБПП), 1.11. (при ящурі) або 1.12. (для ППР).

Основи МООЗТ для офіційного визнання статусу здоров'я тварин, схвалення офіційних програм контролю та їх підтримання описані у відповідних резолюціях, прийнятих Всесвітньою асамблеєю делегатів МООЗТ.

Країна або зона буде включена до відповідних списків офіційного статусу здоров'я тварин або схвалених офіційних програм контролю лише після того, як надані докази будуть прийняті Всесвітньою асамблеєю делегатів МООЗТ.

Коли країна-член просить офіційне визнання статусу здоров'я тварин для зони, географічні межі, запропонованої зони мають бути чітко визначені. При поданні заявки на визнання вільної зони, яка є суміжною з іншою зоною такого ж статусу, слід зазначити, чи нова зона об'єднується, чи залишається окремою. Якщо запропонована зона залишається окремою, необхідно надати деталі контролю за переміщенням відповідних товарів між зонами відповідно до статті 4.4.

Загальна мета програм офіційного контролю, схвалених МООЗТ, полягає в тому, щоб країни-члени поступово покращували стан свого здоров'я тварин і врешті-решт досягли офіційного визнання статусу здоров'я тварин або, у випадку сказу, спричиненого собаками, самооголосили себе вільною країною або зоною. Офіційна програма контролю повинна

застосовуватись до всієї країни, навіть якщо певні заходи спрямовані на визначені зони.

Стаття 1.6.2.

Підтримка офіційного визнання статусу здоров'я тварин і схвалення офіційної програми контролю МООЗТ

Збереження в списках країн і зон, які мають офіційний статус здоров'я тварин, або країн, які мають схвалену офіційну програму контролю, вимагає щорічного повторного подання інформації у відповідних розділах та повідомлення про зміни в епідеміологічній ситуації або інші важливі події ОІЕ відповідно до вимог статті 1.1.

Недотримання вимог щодо підтримання здоров'я тварини тягне за собою призупинення цього статусу. Протягом 24 місяців після призупинення, якщо інше не зазначено в розділі про конкретне захворювання, країна-член може подати заявку на відновлення раніше визнаного статусу відповідно до положень відповідного розділу про конкретне захворювання. Якщо статус не було відновлено протягом зазначеного періоду його призупинення, він анулюється, а країна-член повинна повторно подати заявку, дотримуючись процедури подання заявки на офіційне визнання статусу здоров'я тварин. МООЗТ може відкликати схвалення офіційної програми контролю, якщо є докази:

- недотримання термінів або показників ефективності програми; або
- значні проблеми з якістю ветеринарних послуг, як описано в розділі 3 Наземного кодексу; або
- збільшення захворюваності або розповсюдження захворювання, яке не може бути вирішено за допомогою програми.

Стаття 1.6.3.

Публікація МООЗТ самостійної декларації про стан здоров'я тварин від країни-члена.

Країна-член може самостійно заявити про вільність країни, зони чи компартменту від хвороби, внесеної до списку МООЗТ, або іншої хвороби тварин, інфекції чи інвазії. Країна-член може повідомити МООЗТ про заявлений статус і вимагати публікації МООЗТ самодекларації для інформування країн-членів МООЗТ.

Країна-член, яка запитує публікацію власної декларації, повинна дотримуватися Стандартної операційної процедури (доступна на веб-сайті МООЗТ) для подання власної декларації про стан здоров'я тварин і надати документально підтверджену інформацію про її відповідність відповідним розділам Наземного кодексу, в тому числі:

- докази того, що інфекція або інвазія є хворобою, яка підлягає реєстрації у всій країні;

- історія відсутності або ліквідації інфекції чи інвазії в країні, зоні чи компартменті;
- спостереження, включаючи систему раннього попередження для всіх відповідних видів у країні, зоні чи компартменті;
- заходи, вжиті для збереження свободи в країні, зоні чи компартменті.

Самодекларація може бути опублікована лише після отримання всієї наданої інформації та проведення адміністративної та технічної перевірки МООЗТ. Публікація не означає схвалення заяви про свободу з боку МООЗТ і не відображає офіційну думку МООЗТ. Відповідальність за точність інформації, що міститься у власній декларації, повністю несе представник МЄБ відповідної країни-члена.

За винятком випадків, коли інше передбачено в розділі, присвяченому переліку конкретних захворювань, спалах у країні-члені, зоні чи компартменті, що мають самопроголошений вільний статус, призводить до втрати самопроголошеного вільного статусу. Країна-член, яка бажає відновити втрачений вільний статус, повинна подати нову самодекларацію, дотримуючись процедури, описаної в цій статті.

МООЗТ не публікує самодекларації щодо захворювань, зазначених у пункті 1 статті 1.6.1.

ТЕРМІНОЛОГІЯ КОДЕКСУ НАЗЕМНИХ ТВАРИН

АНАЛІЗ РИЗИКУ – процес, що включає в себе ідентифікацію небезпек, оцінку ризику, управління ризиком та інформування про ризик.

БІЛКОВИЙ БРИКЕТ – протейновмісний залишок, отриманий в результаті часткового виділення жиру і води при переробці туш.

БЕЗРИЗИКОВІ ТОВАРИ – товар, який може виступати предметом торгівлі без необхідності прийняття особливих заходів для зниження ризику по одній з облікових хвороб, інфекцій або інфестацій, незалежно від статусу країни або зони його походження з даної хвороби, інфекції або інфестації.

БЮБЕЗПЕКА – комплекс заходів управління та підтримки стану здоров'я з метою зниження загрози занесення, фіксації і поширення хвороб, інфекцій або інфестацій всередині популяції тварин.

БЛАГОПОЛУЧНА ЗОНА – зона, в якій відповідно до умов визнання благополучного статусу, встановленими в Кодексі, доведено відсутність будь-якої хвороби. Всередині і на кордонах її ведеться належний офіційний ветеринарний контроль тварин, тваринницької продукції та їх транспортування.

БЛАГОПОЛУЧНИЙ КОМПАРТМЕНТ – компартмент, в якому відсутність збудника тваринного походження, що викликає дану хворобу, доведено на основі вимог, встановлених в наземному кодексі для визнання статусу благополуччя компартмента щодо даної хвороби.

БЛАГОПОЛУЧЧЯ ТВАРИН – характер зміни стану тварини в навколишніх умовах. Благополуччя тварин визнається задовільним, якщо воно відповідає комплексу наступних критеріїв: хороший стан здоров'я,

досить комфортні умови утримання, хороша вгодованість, безпека, можливість прояву природної поведінки, відсутність страждання (біль, страх, пригніченість). Благополуччя тварин включає наступні елементи: профілактика і лікування хвороб, належне утримання, догляд, годівля, поводження з тваринами без жорстокості, гуманний забій або еутаназія.

БІЙНЯ – будь-яке підприємство чи приміщення по забою тварин для отримання харчових продуктів, яке має на це дозвіл ветеринарних служб чи іншого компетентного органу (в т.ч. місце призначене для прийому і тимчасового утримання тварин).

ХВОРОБА – клінічний або гістопатологічний прояв інфекції або інфестації.

ХВОРОБА ОБОВ'ЯЗКОВОЇ ДЕКЛАРАЦІЇ – хвороба, яка включена в список, затверджений Ветеринарними органами, про виявлення якої і підозрі на яку має терміново повідомлятися в Ветеринарні органи відповідно до національного законодавства.

БЕЗПРИТУЛЬНІ ТВАРИНИ – тварини, які стосуються домашніх видів, що більше не знаходяться під наглядом або безпосереднім контролем людини.

БУФЕРНА ЗОНА (ЗАХИСНА ЗОНА) – зона, яка встановлюється для захисту ветеринарного статусу тварин благополучної країни або зони, що ізолює її від тварин країни або зони з іншим ветеринарним статусом, шляхом застосування заходів, обґрунтованих епізоотологією даної хвороби, з метою недопущення занесення її збудника в благополучну країну або зону. У число заходів входять: вакцинація, контроль переміщень і посилення нагляду за хворобою.

ВАКЦИНАЦІЯ – позитивна імунізація сприйнятливих тварин, що містить антигени відповідних хвороб, з якими ведеться боротьба, яка запобігає зараженню або ослаблює його негативні наслідки.

ВЕТЕРИНАРНИЙ СТАТУС – стан країни або зони з якої-небудь хвороби, відповідно до критеріїв, встановлених в розділі Наземного кодексу.

ВЕТЕРИНАРНЕ ЗАКОНОДАВСТВО – закони, нормативні правові акти та інші юридичні тексти, що відносяться до ветеринарної сфери.

ВЕТЕРИНАРНІ ОРГАНИ – урядовий орган Країни Члена Міжнародної організації охорони здоров'я тварин, в якому працюють ветеринарні лікарі та інші ветеринарні фахівці, що несе відповідальність і володіє компетентністю в питаннях, що стосуються заходів охорони здоров'я і благополуччя тварин, процедур міжнародної ветеринарної та санітарної сертифікації, стандартів і рекомендацій Наземного кодексу, а також забезпечує контроль їх виконання на території країни.

ВЕТЕРИНАРНА СЛУЖБА - державна чи приватна організація, що забезпечує виконання заходів з охорони здоров'я та благополуччя тварин, інших стандартів і рекомендацій Наземного і Водного кодексів на території країни. Ветеринарна служба складається під керівництвом і контролем Ветеринарних органів. Звичайним порядком: приватні організації, приватно практикуючі ветеринарні лікарі, та ветеринарно-санітарні фахівці з водних тварин для ведення своєї діяльності зобов'язані володіти акредитацією або дозволом Ветеринарних органів.

ВЕТЕРИНАРНИЙ ЛІКАР – фахівець, який отримав відповідну ветеринарну освіту, що є на обліку в ліцензійному ветеринарному органі країни або володіє сертифікатом, виданими для ведення діяльності в галузі ветеринарної медицини або ветеринарної науки в цій країні.

СПАЛАХ (ВОГНИЩЕ) – декілька захворювань на інфекційну хворобу, пов'язаних між собою спільним джерелом інфекції та (або) механізмом та шляхи (фактори) передачі інфекції; або раптове підвищення захворюваності на якусь певну хворобу (не обов'язково інфекційну).

ВИДІЛЕНИЙ ПРОСТІР – виділені тварині норми площі підлоги та висоти, що розраховуються залежно від її ваги.

ДЕЗІНФЕКЦІЯ – процедура знищення збудників інфекційних і паразитарних хвороб тварин, в тому числі і зоонозів, проводиться для очищення місця утримання, приміщення, транспортних засобів та предметів, які безпосередньо чи опосередковано могли бути контаміновані.

ДЕЗІНФЕСТАЦІЯ – виконання процедур по ліквідації інфестації.

ДИКА ФАУНА – бездоглядні тварини, що містяться в неволі (дикі тварини).

ДИКІ ТВАРИНИ – тварини, фенотип яких не зазнавав змін шляхом штучної селекції, і які не перебувають під наглядом або безпосереднім контролем людини.

ДОМАШНЯ ПТИЦЯ – всю свійську птицю (в т.ч. вигульну), яка використовується для виробництва товарного м'яса, яєць та інших товарних продуктів, ремонтної птиці, або для відтворення птиці цих категорій, а також бійцівські півні, незалежно від цілей остаточного використання.

До домашньої птиці не відносяться птахів, що живуть в неволі з інших причин, ніж ті, що перераховані в попередньому абзаці (наприклад, призначена для бігових змагань, випробувань, виставок та інших публічних показів; та, що використовується для відтворення або торгівлі птицею цих категорій).

ДОСТАВКА – переміщення транспортного засобу, судна або контейнера для транспортування тварин з одного пункту в інший.

ОДИНИЦЯ – елемент, який визначається в індивідуальному порядку і використовується для опису, наприклад, членів будь-якої популяції, або елементи, що враховуються при відборі проб; прикладами одиниць є: тварина, яке визначається окремо, поголів'я, стадо, пасіка. Тварини ссавці, птахи, бджоли.

ЗАРАЖЕНА ЗОНА – зона, в якій була діагностована хвороба.

ЗОНА / РЕГІОН – чітко обмежена частина території країни, тваринної субпопуляції, яка володіє ветеринарним статусом (відмінним від статусу країни) через хворобу, щодо якої вживаються заходи нагляду, контролю та біологічної безпеки з метою міжнародної торгівлі.

ЗООНОЗ – хвороба або інфекція, здатна природним шляхом передаватися від тварин людині.

ІДЕНТИФІКАЦІЯ ТВАРИН – одночасно ідентифікація і реєстрація тварин в індивідуальному порядку за допомогою індивідуального ідентифікатора,

або колективно в епізоотичній одиниці або групі з допомогою єдиного групового ідентифікатора.

ІНФЕКЦІЯ – проникнення і розвиток або мультиплікація патогенного збудника в організмі людини або тварини.

ІНФЕСТАЦІЯ – проникнення ззовні або колонізація тварин або безпосередньо прилеглого до них простору переносниками, здатними викликати хворобу або з'явитися потенційними векторами збудників хвороб.

ІНФОРМУВАННЯ ПРО РИЗИК – процес взаємного обміну інформацією та думками в ході процедури аналізу ризику, предметом якого є сам ризик, його фактори і висновки. Його проводять фахівці, яким доручена оцінка ризику, управління ними та інформування про них населення і галузевих партнерів.

ІММОБІЛІЗАЦІЯ – обмеження руху тварин будь-яким способом.

СТОРОНА, ЯКА ІМПОРТУЄ – країна остаточного призначення товарів.

ІНКУБАЦІЙНІ ЯЙЦЯ – запліднене яйце птиці для інкубації, висиджування.

ІНКУБАЦІЙНИЙ ПЕРІОД – максимальний період між проникненням збудника в організм тварини і появою перших клінічних ознак хвороби.

ІЗОЛЬОВАНА ЗОНА – чітко обмежена територія, в якій розташовано декілька заражених або підозрюваних в зараженні господарств, географічні кордони якої визначені з урахуванням епізоотичних факторів і результатів досліджень, і в межах якої були прийняті профілактичні заходи для недопущення поширення інфекції.

КАРАНТИННА СТАНЦІЯ – заклад під контролем Ветеринарного органу, в якому тварини утримуються ізольовано, поза прямим і непрямим контактом з іншими тваринами, з метою недопущення передачі патогенного збудника за межі закладу, і в якому за ними спостерігають впродовж певного терміну і, в разі потреби, проводять діагностичні дослідження та обробки.

ЯКІСТЬ – міжнародна організація стандартизації (ISO) визначається так: "група характеристик чого / кого-небудь, які дозволяють відповідати встановленим або можливим вимогам".

ЯКІСНЕ ВИЗНАЧЕННЯ РИЗИКУ – визначення ризику, при якому результати розрахунку ймовірності епізоотичної події і масштабу наслідків виражаються в категоріях якості: "підвищений", "середній", "слабкий", "незначний".

КІЛЬКІСНЕ ВИЗНАЧЕННЯ РИЗИКУ – визначення ризику, результати якого виражаються в цифрових значеннях.

КОМПАРТМЕНТ – тваринна субпопуляція одного або декількох господарств з єдиною системою управління біологічної безпеки, що володіє окремим ветеринарно-санітарним статусом по одній або кількох хворобах, проти яких вживають заходів нагляду, профілактики та біологічної безпеки з метою міжнародної торгівлі.

КОМПЕТЕНТНИЙ ОРГАН – ветеринарний орган або інший урядовий орган Країни МЄБ, що несе відповідальність в питаннях застосування заходів для захисту здоров'я і благополуччя тварин, ведення міжнародної ветеринарної сертифікації та дотримання інших стандартів і рекомендацій

Наземного і Водного кодексів, або забезпечує контроль їх виконання на всій території країни, що володіє необхідними для цього компетенціями.

КОНТЕЙНЕР – немоторизована ємність або інша жорстка конструкція, призначена для утримання тварин під час перевезення, для якої використовується одне або кілька транспортних засобів.

ЛАБОРАТОРІЯ – відповідним чином забезпечена установа, в якій під контролем фахівця з ветеринарної діагностики, несе відповідальність за результати, працює кваліфікований технічний персонал. Лабораторія, яка проводить діагностику з метою міжнародної торгівлі, повинна бути сертифікована і складатися під контролем Ветеринарного органу.

ЛІКАРСЬКИЙ ЗАСІБ ДЛЯ ВЕТЕРИНАРНОГО ЗАСТОСУВАННЯ – продукт, дозволений до використання для тварин при наявності профілактичних або діагностичних показань, з метою зміни окремих фізіологічних функцій.

ЛІКВІДАЦІЯ – знищення збудника в країні або зоні.

ЛЦЕНЗУЮЧИЙ ВЕТЕРИНАРНИЙ ОРГАН – незалежний орган, на який покладено обов'язки з контролю ветеринарних лікарів і ветеринарних фахівців.

МІЖНАРОДНА ТОРГІВЛЯ – імпортування, експортування та транзит товарів.

МІЖНАРОДНИЙ ВЕТЕРИНАРНИЙ СЕРТИФІКАТ – сертифікат, складений відповідно до положень, з описом відповідності експортного товару згідно вимог по здоров'ю тварин і здоров'ю людини.

МІСЦЕ ЗАВАНТАЖЕННЯ – місце, в якому здійснюється завантаження товарів в транспортний засіб або передача організації, яка доставляє їх в іншу країну.

МОЛОКО – продукт виділення молочної залози дійних тварин, отриманий від одного або декількох доїнь, що не піддавався обробці.

МОЛОЧНИЙ ПРОДУКТ – продукт, отриманий в результаті будь-якої переробки молока.

МОНІТОРИНГ – безперервне проведення та аналіз заходів, планового спостереження для виявлення змін в середовищі проживання будь-якої популяції або в стані її здоров'я.

М'ЯСНІ ПРОДУКТИ – м'ясо, що піддалося обробці, остаточно змінило його органолептичні і фізико хімічні показники.

М'ЯСО – будь-яка їстівна частина туші тварини.

М'ЯСО-КІСТКОВЕ БОРОШНО – твердий білковий продукт, отриманий в результаті термічної обробки тканин тварин, в т.ч. і будь-який інший проміжний білковий продукт, крім пептидів з молекулярною вагою нижче 10 000 Дальтон і амінокислот.

НАГЛЯД – комплекс систематично і довгостроково проведених операцій по збору, узагальненню та аналізу ветеринарно-санітарної інформації, включаючи її своєчасне поширення для оперативного прийняття належних заходів.

НАЗЕМНИЙ КОДЕКС – Кодекс здоров'я наземних тварин Міжнародного епізоотичного бюро.

НАЗЕМНЕ КЕРІВНИЦТВО – керівництво по стандартах діагностичних тестів і вакцин для наземних тварин Міжнародного епізоотичного бюро.

НОТИФІКАЦІЯ– процедура, при якій:

1. Ветеринарний орган повідомляє в Правління;
2. Правління повідомляє Ветеринарному органу - про виникнення спалаху хвороби або інфекції, згідно з положеннями Наземного кодексу.

ОГЛУШЕННЯ – механічний, електричний, хімічний або інший спосіб, що викликає у тварини негайну втрату свідомості; в разі передзабійного оглушення тварина повинна залишатися в несвідомому стані аж до смерті в результаті забою; а в разі не проведення забою процедура повинна дозволити тварині повернутися до тями.

НЕБЕЗПЕКА – будь-який біологічний, хімічний або фізичний агент, присутній у тварини або в продукті тваринного походження, а також стан тварини або продукту тваринного походження, здатний позначитися на здоров'ї.

ОЦІНКА РИЗИКУ – оцінка ймовірності біологічних і економічних наслідків занесення та поширення будь-якої небезпеки.

ОФІЦІЙНА ПРОГРАМА КОНТРОЛЮ – програма, затверджена, що проводиться або контрольована Ветеринарними органами країни в цілях боротьби з переносниками, збудниками хвороб або хворобами, шляхом прийняття спеціальних заходів на всій території країни, або в окремій зоні або компартменті на її території.

ОФІЦІЙНИЙ ВЕТЕРИНАРНИЙ ЛІКАР – ветеринарний лікар, який має дозвіл Ветеринарних органів країни на виконання офіційних завдань, пов'язаних зі здоров'ям тварин і людини, ведення товарного інспектування та сертифікації відповідно до положень Наземного кодексу.

ОФІЦІЙНИЙ ВЕТЕРИНАРНИЙ КОНТРОЛЬ – процедура отримання Ветеринарною службою інформації про місцезнаходження тварин, особистості їх власника або утримувача, що дозволяє їй в разі потреби приймати ветеринарно-санітарні заходи до цих тварин. Це не виключає інших сфер відповідальності Ветеринарної служби, в числі яких санітарна безпека продовольства.

ОСЕРЕДОК (СПАЛАХ) – поява одного або більше випадків епізоотичної одиниці.

ПАРАВЕТЕРИНАРНИЙ ФАХІВЕЦЬ – фахівець, який, згідно з Наземного кодексу, має дозвіл ліцензує ветеринарний орган на ведення в країні діяльності відповідно до отриманих дозволів (в залежності від категорії, до якої він належить), під контролем і відповідальністю ветеринарного лікаря. Діяльність, яку дозволено вести різним категоріям параветеринарних фахівців, повинна бути визначена ліцензуючим ветеринарним органом в залежності від кваліфікації і підготовки працівників і з врахуванням потреб країни.

ПАСІКА – один або кілька вуликів, форма управління якими дозволяє вважати їх однією епізоотичної одиницею.

ПАТОЛОГІЧНИЙ МАТЕРІАЛ – проби, взяті у живих або мертвих тварин, що містять або можуть містити інфекційні або паразитарні збудники, призначені для відправки в лабораторію.

ПЕРЕВЕЗЕННЯ (РЕЙС) – перевезення партії тварин починається в момент, коли перша тварина завантажена на транспортний засіб, судно чи в контейнер, і закінчується, коли остання тварина вивантажена; вона включає періоди відпочинку і зупинки. Після перевезення тварини не можуть надходити на наступні перевезення, поки не буде витриманий термін, достатній для відпочинку, відновлення сил і отримання корму і води.

ПЕРЕВІЗНИК – особа, акредитована Компетентним органом для перевезення тварин.

ПЕРЕНОСНИК – комаха або інший живий переносник, що передає інфекційні збудники від зараженої особини - сприйнятливою особиною, а також корми для тварин або навколишнє середовище, необов'язковою умовою є проходження інфекційним збудником циклу розвитку в організмі переносника.

ПЕРІОД ЗАРАЖЕННЯ – максимальний термін, протягом якого заражена тварина може бути джерелом збудника інфекції.